

Koolitusreis Tšehhimaale

HELIKA TOIKKA, MAARIKA VIRKUNEN

Koolimatemaatika ühendusel on saanud heaks tavaks teha vastavalt võimalustele koolitusreise Euroopa riikidesse tutvumaks nende õpetamise ja õpetajakoolitusega. Erilise tähelepanu all on matemaatika õpetamine ning matemaatikaõpetajate järelkasv, kuid me ei unusta ka vaatamisväärsusi, sest oleme ka klassijuhatajad.

Nii toimuski 2025. aasta aprilli vaheajal koolitusreis Tšehhi. Meie reis algas reede, 14. aprilli varahommikul lennuga Tallinnast läbi Varssavi Prahasse, lennuki pardal ca 40 matemaatikaõpetajat ja õppejõudu üle Eesti. Kui Tallinnas sadas padukat, Ida- Eestis ja Tartu pool oli korralik lumetuisk, siis Praha tervitas meid enam kui 20-ne soojakraadi, päikese ja võrratult õitsvate kevadlilledega.

Esimesed kaks ja pool päeva olid täis ekskursioone ning tutvumisi Tšehhi vaatamisväärsustega. Alustasime **Eesti saatkonnast**, kus kohtusime suursaadik Gita Kalmetiga. Oli meeldiv ja soe vastuvõtt. Edasi ootas meid ekskursioon Praha vanalinnas, mis jätkus veel

järgmiselgi hommikul. Meie giidiks oli Tšehhi tõlk Jonatan Tomeš, kes räägib perfektset eesti keelt. Ta kuulis eesti keelt esimest korda seitsmekümnendate aastate lõpul ühel kontserdil Ukraina väikelinna kirikus, kus esines Eesti koor. Laulu kuuldes tekkis Jonatanil tunne, et need inimesed on talle väga

lähedased. Ta astus lauljate juurde ja küsis, kust nad pärit on ja mis keelt nad räägivad. Sellest sündis Jonatanil esimene huvi eesti keele vastu.

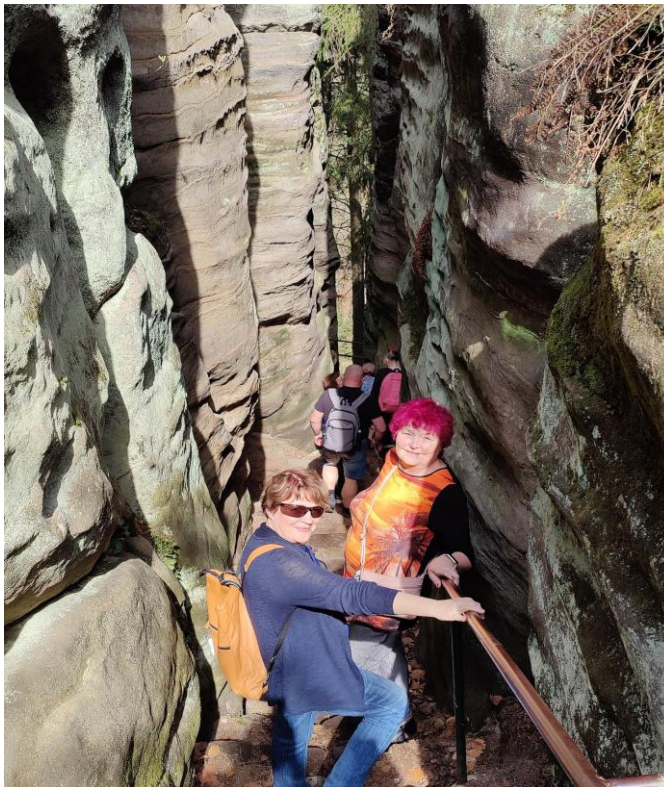
Laupäeva pärastlõunal suundusime Karlštejni ning pärast sealse kuningalossi külastust sõitsime edasi **Hradec Králové linna**, millest sai meie peatuspaik paariks järgnevas päevaks. **Hradec Králové** on ajalooline ülikoolilinn Ida-Böömimaal. Linn on tuntud oma hästi säilinud keskaegse vanalinna, laiaulatuslike väljakute ja rohelse linnaruumi poolest. Modernistlik arhitektuur ja 20. sajandi linnaarhitektide, nagu Jan Kotěra ja Josef Gočár, panus annavad linnale omanäolise ilme. Hradec Králové on rahulik ja väärikas paik, mis sobib hästi neile, kes hindavad intellektuaalset atmosfääri ja tasakaalukat elutempot.

Foto: Karlštejni loss

Pühapäev algas varahommikul hüdroelektrijaama külastamisega. Tšehhis on väga palju hüdroelektrijaamu ning tänu giidile saime teada rohkem hüdroelektrijaamade mõjust roheenergiale üleminekul. Ühtlasi oli selle elektrijaama näol tegemist ka õpilaste koolituskeskusega.

Lõuna paiku sõitsime tutvuma liivakivikaljudega *Prachovské skály*. See koht on tõeline looduse ime! Looduspargi liivakivikaljud on aja jooksul tuule ja vee mõjul saanud uskumatud vormid. Matkarajad viivad läbi kitsaste kaljulõhede ja pakuvad ägedaid vaateplatvorme. Hästi seikluslik ja ideaalne jalutuskäik looduses. Kitsad rajad, kõrged kivisambad ja vahepeal lausa labürindina

mõjuvad kivi koridorid tekitasid tunde, nagu oleks sattunud muinasjutumaale. Kaljude tippudest avanesid imelised vaated rohelisele maastikule. Kaljumatk oli põnev ja pakkus palju rõõmu. Vaatamata sellele, et nii mõnigi meist pidi palju pingutama, oli see siiski suurepärase kogemuse, mida hiljem meenutada ning laadis

õpetajate akusid mõnusalt positiivse energiaga.

Esmaspäevast algasid koolide, lasteaedade, kutsekoolide ning ülikoolide külastused. Kuna 40 õpetajat oli korraga liiga suur seltskond ühe õppeasutuse külastamiseks, jagati meid väiksemateks gruppideks. Nii liikusimegi

järgmistel päevadel 5- 15 liikmeliste gruppides, igal grupil kaasas oma kohalik saatja.

Meie jaoks algas esmaspäev lasteaia külastusega. Saime väga palju teada nende lasteaia süsteemist, saime jälgida, kuidas läbi erinevate ülesannete ja tegevuste arendatakse lapse enesejuhtimist. Koolide ja lasteaedade vahel toimub tihe koostöö ning kooli astumisel läheb lapsega kaasa mapp tema tugevate ja nõrkade külgedega- eesmärgiks on toetada lapse igakülgset arengut. Meie jaoks oli huvitav see, et lasteaias polnud eraldi muusikaõpetajat. Muusikatunni tegevused oli rühmaõpetaja vastutuses ning igas rühmas oli oma pianino.

Foto: Lasteaed "Võtmeke"

Teine grupp käis linna suurimas põhikoolis, kus külastati erinevaid 6. ja 7. klassi matemaatikatunde. Ühises kohvilauas sealsete õpetajatega arutati mõlema riigi koolisüsteemi üle, räägiti õpetajate palgast jne. Kui meie koolides pööratakse väga palju tähelepanu erinevate digivahendite kasutamisele, siis sealsetes koolides jäi silma hoopis nende vähesus.

Kolmas grupp külastas erikooli, kus valdavalt õppisid erinevate füüsilise puuetega õpilased, va kurdid. Õpilaste hulgas oli vähemal määral ka kerge vaimse puudega õpilasi. Kooli eesmärk on toetada läbi erinevate õppe- ja rehabilitatsioonimeetodite õpilase arengut nii, et ta saaks võimalusel oma õpiteed jätkata tavakoolis. Võrreldes tavakooliga olid erikoolis palju väiksemad klassis. Suurim väljakutse oli õpetajate leidmine ja hoidmine.

Pärastlõuna algas väikese linnaekskursiooniga, mille käigus külastati ka **Valget torni** (Bílá věž). See 16. sajandist pärit kellatorn oli võimas nii suuruse kui vaate poolest – üle 70 meetri kõrguselt avanes vaade kogu linnale. Torni tipus asub ka üks Tšehhi suurimaid kellasid, mida kutsutakse Augustiniks. Sealt vaadates tundus, et kogu linn on kui ühe käega kaardile joonistatud – kompaktne, ilus ja harmooniline.

Pärast linnaekskursiooni toimus taas jagunemine gruppidesse. Väikene esindusrühm läks kohtuma linnapeaga, kümnene rühm külastas integratsioonikeskust **Klub Intekraček**. Keskuse põhieesmärk on toetada noorte (2- 24 aastat) tšehhi keele õpet. Keskusel on omad kindlad reeglid- kõik usust tulenevad lahkavumused jäävad “ukse taha”, kedagi ei alavääristata, kedagi ei kiusata. Hommikupoolikutel osalevad väiksemad lapsed (2-5a), peale lõunat tulevad suuremad.

Väga palju tegeletakse erinevate projektidega, käiakse õppekäikudel. Kõigel on üks eesmärk- omandada keel. Lisaks noortele toetatakse ka nende vanemaid- suunatakse keeltekursustele, antakse juriidilist abi, suunatakse erinevatesse sotsiaalhoolekandeametutesse jne. Eesmärgiks on pere kõikide liikmete kaasamine ühiskonda. See töö, mida seal tehakse, on muljetavaldav. Hilisema vestluse käigus selgus, et sisuliselt kõik selle keskuse töötajad on ise immigrandid.

Foto: Tund integratsioonikeskuses

Selle õppekäigu raames ei läinud meie õpetajad mitte ainult tutvuma tšehhi koolisüsteemiga, vaid ka tutvustama Eestis toimuvat. Nii pidimegi integratsioonikeskuses läbi viima LAK-õppe tunni. Kuna me ei teadnud ette, millises vanuses lastele tunni tuleb läbi viia, siis tunni põhiteemaks sai matemaatika asemel hoopis Eesti tutvustamine nii keele kui kultuuri kaudu ning kahe riigi sarnasused ja erinevused. Megasoe kevadilm aga meelitas noored leidma tegevusi väljaspool integratsioonikeskust- nii jäid tunni aktiivseteks osalejateks keskuse töötajad ning need vähesed noored, kes keskuses viibisid. Kuna kindel ei saanud olla ka digivahendite kasutamisvõimalustele, siis oli kõikide interaktiivsete tegevuste jaoks leitud ka alternatiiv. Kohapeal selgus, et meie aimdus osutus õigeks- digivõimalused olid piiratud. Tunnis kasutasime nelja keelt- eesti, vene, tšehhi ja inglise (tšehhikeelseid materjale testisime eelmise õhtul hotelli administraatori peal). Ettevalmistatud tund läks kiirelt, läbi nalja ja naeru ning hulgaliste küsimustega keskuse töötajate poolt. Nemad nautisid nähtut ja tehtut väga

ning palusid omale meie materjale, et järgneval kultuuridenädalal tutvustada ka Eestit.

Ka teisipäev algas jagunemisega gruppidesse erinevate koolide vahel. Üks osa läks **Biskupske gümnaasiumi**, mis on religioosne erakool oma lasteaia, põhikooli ja gümnaasiumiosaga. 10% õppemaksust tasuvad vanemad, ülejäänud tasub riik. Meie koolitusreisi ajal toimusid kõikjal Tšehhis 9. klasside testid. Kooli direktor rääkis neist veidi lähemalt. Teste ei pea sooritama õpilased, kes ei soovi oma õpinguid jätkata gümnaasiumiastmes või mõnel spetsiifilisel erialal (nt politsei). Teste on kaks- tšehhi keel ja matemaatika. Mõlemad riiklikult koostatud, toimuvad samal ajal ja sooritusaega 1 tund. Matemaatika testi teemadeks on algebra, geomeetria (sh Pythagorase teoreem), trigonomeetria, võrrandid, tekstülesanded, funktsioonid, tõenäosus. Saavad testi ajal paberi arvutamiseks, kuid testi kirjutavad ainult vastuse. Test on paberil ja taskuarvutit kasutada ei lubata. Teste on võimalik hiljem veel üks kord sooritada. Arvesse võetakse parim tulemus. Gümnaasiumi lõpus on kohustuslik 2 eksamit: tšehhi keel ja teiseks eksamiks inglise keel või matemaatika. Head ülikoolid teevad lisaks ka oma eksami.

Direktori sõnul on nüüdisaja suurimaks probleemiks õpilaste vaimne tervis. Põhilisteks murekohtadeks on anoreksia, suitsiid, isiksusehäire, sooprobleemid.

Vaesemates regioonides (Lääne-Tšehhi, Põhja-Moraavia) lähevad paljud lapsed pärast 9. klassi lõpetamist haridussüsteemist välja.

Pedagoogikagümnaasium, mida külastasime, valmistab õpilasi ette tööks hooldekodus, sotsiaaltöötajana või abiõpetajana. Matemaatikatund peegeldusest ja sümmeetriast oli äärmiselt põnev. Saime aru, et põhikoolis õpitud teemat korrati ja üldistati ning mõeldi, kuidas seda paremini teistele selgitada. Ikka selleks, et õpilane saaks ise teemast parema ülevaate ning samal ajal oli näha ka õpilase ettevalmistust pedagoogiliste võtete õppimiseks.

Hradec Královè ülikoolis vaadati suisa kadedusega füüsikalaboreid, kus lisaks teadustööle tegeletakse ka gümnaasistidele lisahariduse andmisega (kohtumised 1- 2 korda kuus, 6- 8 tundi korraga). Matemaatika jaoks kahjuks

selliseid laboreid ei leidunud. Võõrustajad olid väga huvitatud kontaktide loomisest Eesti ülikoolidega.

Sioni algkooli näol oli taas tegemist ühe erakooliga, millel on ka oma lasteaed, põhikool ja gümnaasium. Õppemaks on aastas 40 000 CZK ehk 1600 eurot. Koolil on mitmeid õppekohti üle linna. Üsna palju õpilasi on koduõppel, kuid selleks on vajalik spetsialistide poolt väljastatav tõend. Koduõppel olevad õpilased käivad regulaarselt koolis konsultatsioonides ja “ennast näitamas”.

Oma ideoloogiaga asub kool kusagil klassikalise ja alternatiivpedagoogika vahepeal. Nende eripäraks on see, et õpilasi ei kutsuta tahvli juurde vastama. Teadmiste kontrollist olulisem on õpilase õpioskuse areng ja selle jälgimine. Eesmärgiks on kujundada inimene, kes teab oma väärtust, oskab avaldada oma arvamust, on enesekindel ja avatud. Õpetajad on koolis valdavalt noored, kuid õpetajate leidmine pole sugugi kerge- pedagoogika instituudist väljuvad õpetajad on enamasti “rikutud” ning ei sobitu nende kooli ideoloogiaga. Tegelikult neid vanuselist eelistust pole.

Foto: 4. klassi matemaatikatund Sioni koolis. Tunnis on ka õpilastest praktikandid.

Ühel päeval nädalas on neil iseseisva õppimise päev, mis tähendab seda, et õpetaja annab õpilastele ülesanded, töö toimub koolis ja vajadusel saab õpetajalt abi küsida. Kuid õpilane valib ise, kuidas ja millises järjekorras ta midagi teeb.

Koolis õpivad gümnasistid saavad valida ka pedagoogikasuuna. Nii olidki meie külastuse ajal 4. klassi matemaatikatunnis praktikandid- 11. klassi õpilased. Nende ülesanne oli jälgida tunnis rühmade tööd ning vajadusel neid suunata ja aidata.

Vestlusringis oli sealsete õpetajate põhiküsimus meile- kuidas meie õpilasi motiveerime?

Pärastlõunal sõitsime Karlovy Vary suunas. Majutusime metsade keskel paiknevas **Zámek Lužec hotellis**. Kohale saabudes oli tunne, et maabusime muinasjuttu Tuhkatriinust. Lossi interjäär oli hubane ja aristokraatlik, samas väga mugav. Võimalus oli veeta öhtu hotelli spaakeskuses, nautides sauna ja basseini.

Kolmapäeva hommikul külastasime kohalikku kutsekooli, mis oli spetsialiseerunud ehitusele. Selgus, et vaid 27% õpilastest jätkab oma haridusteed gümnaasiumis. Kutsekoolis õppimiseks peale põhikooli on kaks võimalust- 3 aastane õpe või 4 aastane õpe. Need, kes õpivad põhikoolijärgselt 3 aastat, saavad kutse ja lisaks õpivad ka põhiaineid - nädal koolis (2 tundi tšehhi keelt, 2 tundi matemaatikat jne), nädal praktikat (mis selgus, on õpilastele suur väljakutse).

Pärast kooli lähevad otse tööle. Need, kes õpivad põhikoolijärgselt 4 aastat, saavad lisaks mingile erialasuunale veel ka korraliku keskkorralduse, mille baasil minna edasi kõrgkooli. Eelkõige on neil võimalus jätkata ehitusega seotud erialadel, kuid vahel tehakse ka teisi valikuid.

Foto: Õpilaste poolt tehtud makett ehituskoolis.

Päev jätkus linnaekskursiooniga **Karlovy Varys** ehk Carlsbadis. Jalutasime läbi kuurortlinna. Linn ise oli väga elegantne – palju klassikalist arhitektuuri ja raviveeallikaid.

Karlovy Vary on kuulus oma tervendavate mineraalveeallikate ja luksuslike spaaasutuste poolest. Linn on barokne iludus, mis on sajandeid võõrustanud nii kuninglikke külalisi kui kunstnikke – sealhulgas Goethet, Beethovenit ja isegi James Bondi.

Peale suundusime lennujaama- muljeterohke ja isegi suisa suviselt soe reis hakkas lõppema. Tallinna jõudsime kaugelt peale südaööd. Väsinud, kuid õnnelikud.

Foto: Sellest hoonest on välja jooksnud ka agent 007

Veendusime, et suures pildis on meil samad probleemid, mis neil- õpilaste motiveerimine, palk, vaimne tervis, töökoormus, kuid on palju ka neid kohti, kust üksteiselt midagi õppida. Ja kuigi järgmine reisikoht on alles arutlusel, siis hinges juba kriibib- läheks jälle kui vähegi võimalust antakse!

PS! Artiklis on kasutatud Anu Palu imelist kokkuvõtet meie poolt külastatud vaatamisväärsustest ning reisikaaslaste mälestusi külastatud koolidest. Kniks ja kraaps teile!

Helika Toikka, Maarika Virkunen